

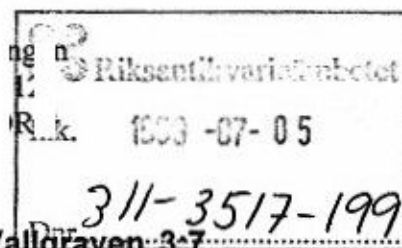


LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND

Kulturmiljöenheten
Agnes Kempe

BESLUT
1999-07-02
Delg.kv.

Diarienummer: Sid 1(3)
221-13-98



**Byggnadsminnesförklaring av fastigheten Inom Vallgraven 3:7,
Synagogan
Stora Nygatan 17, Göteborg**

Beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 3 kap. 1 § lag (1988:950) om kulturminnen m.m. att förklara fastigheten Inom Vallgraven 3:7 i Göteborg för byggnadsminne. Länsstyrelsen meddelar samtidigt i enlighet med 2 § samma kapitel följande skyddsföreskrifter:

1. Byggnaden får inte rivras.
2. Byggnadens exteriör får inte förändras, med undantag för fönstren, som av säkerhetsskäl får kompletteras med nödvändiga skyddslösningar.
3. I byggnadens gudstjänstrum får inte ändring eller ingrepp göras i den fasta inredningen. Detsamma gäller taket i entréhallens mittdel samt dörrpartiet mellan entréhallens mittdel och gudstjänstrummet. Orgeln räknas i detta fall inte som fast inredning, utan får flyttas under villkor att garantier för ett framtida bevarande kan ges. (se bilaga 1)
4. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Underhållet skall ske med material och metoder som är anpassade efter byggnadens särart.

Om särskilda skäl föreligger får Länsstyrelsen enligt 3 kap. 14 § lagen om kulturminnen m.m. lämna tillstånd till att byggnadsminnet ändras i strid mot skyddsföreskrifterna.

Enligt 3 kap. 21 § samma lag gäller detta beslut även om det överklagas.

Redogörelse för ärendet

Redan den 5 mars 1976 väckte SKVB (styrgruppen för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse) i Göteborgs kommun fråga om byggnadsminnesförklaring av synagogan genom en skrivelse till Riksantikvarieämbetet. Den 31 augusti 1976 tillstyrkte Göteborgs byggnadsnämnd byggnadsminnesförklaringen, men Judiska församlingen ställde sig avvaktande. Ärendet har sedan dess aktualiserats vid ett flertal tillfällen, men församlingen har valt att avvakta i frågan. Under våren 1998 tog Länsstyrelsen åter upp ärendet i

*1999-02-27 beslut KL
An. (U. Underhand
meddelat RAA TP:s
Synagogen för
skydds-föreskrifterna
skiljorna med RAA TP:s enl. bilaga) Kopior till BTH-reg = Ur/may*

samband med att församlingen erhöll bidrag till upprustning av det interiöra måleriet i synagogan. Församlingen ställde sig nu positiv till en byggnadsminnesförklaring och har godtagit de föreslagna skyddsföreskrifterna. Synagogan finns dokumenterad i en rapport framtagen av Länsstyrelsen som ett underlag inför en byggnadsminnesförklaring.

Länsstyrelsens motivering

År 1780 bildades den första officiella judiska församlingen i Göteborg. Under 1800-talet växte församlingen mycket snabbt. Flera stora välbärgade judiska familjer sökte sig från Europa upp till Göteborg och blev snart drivande krafter inom staden näringsliv. Den första kända synagogan låg i ett trähus vid Drottninggatan. Fastigheten köptes 1802, men brann ned bara några månader därefter. 1808 invigdes en ny synagoga vid Kyrkogatan 44. Denna visade sig dock snart vara för liten för den snabbt växande församlingen.

1855 uppfördes den nuvarande synagogan efter ritningar av arkitekten August Krüger. Den byggdes på jungfrulig mark intill vallgraven tillsammans med de båda grannfastigheterna, vilka utformades för att såväl stå i samklang med som framhäva synagogan. Många av byggnaderna längs Stora Nygatan kom att bebos av kända medlemmar ur Judiska församlingen.

Synagogan är uppförd i det karaktäristiska gula göteborgsteglet och har en arkitektur som blandar klassicerande och orientaliska former. De fyra hörntornen avslutas med åttakantiga tornhuvar, alla krönta med en Davidsstjärna.

Interiören i gudstjänstrummet är storslagen med mycket välbevarade vägg- och takmålningar. Färgsättningen består huvudsakligen av brunt, blått, rött och guld. Ornamentiken är hämtad från Orienten, men också från det fornnordiska formspråket – något som är helt unikt för en synagoga. Här finns väggfasta bänkar för männen och dubbla läktare rymmer bänkar för kvinnorna.

Synagogan har inte genomgått några större förändringar sedan uppförandet. Huvudentrén, sidoentréerna och trapphusen har målats och till viss del byggts om, men gudstjänstrummet har i huvudsak fått behålla sitt ursprungliga utseende. På 1870-talet utfördes målningsarbeten i gudstjänstrummet, men det är osäkert om dessa innebar ett förbättringsarbete eller en ommålning.

Synagogans fasad och interiör är sällsynt välbevarad. Dess fornnordiskt inspirerade formspråk är unikt för en synagoga. Tillsammans med den övriga bebyggelsen längs Stora Nygatan bildar synagogan en arkitektonisk helhet som är mycket viktig för förståelsen av judarnas roll i Göteborgs historia.

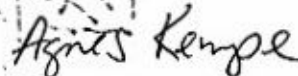
Länsstyrelsen anser en byggnadsminnesförklaring väl motiverad.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten i Göteborg. Se bilaga (formulär 01)

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat och antikvarie Agnes Kempe varit föredragande, I beslutet har även jurist Elena Severin, länsantikvarie Jan-Gunnar Lindgren och bitr. länsantikvarie Tomas M. Larsson deltagit.

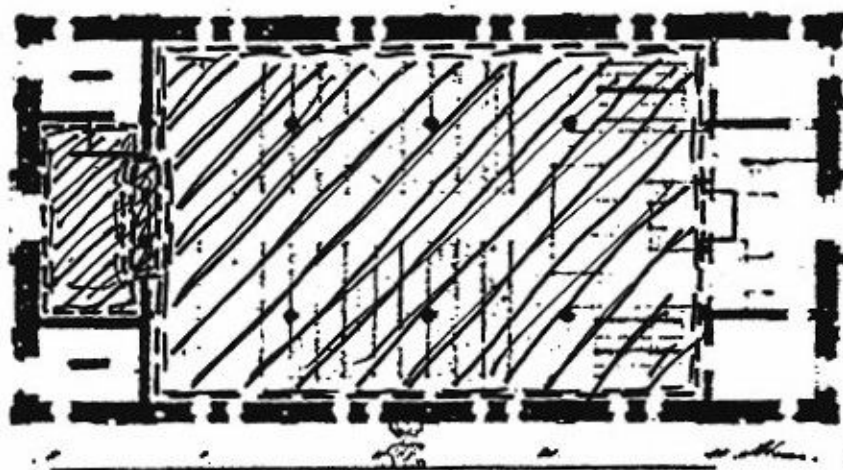

Göran Bengtsson


Agnes Kempe

Bilagor:
Hur man överklagar

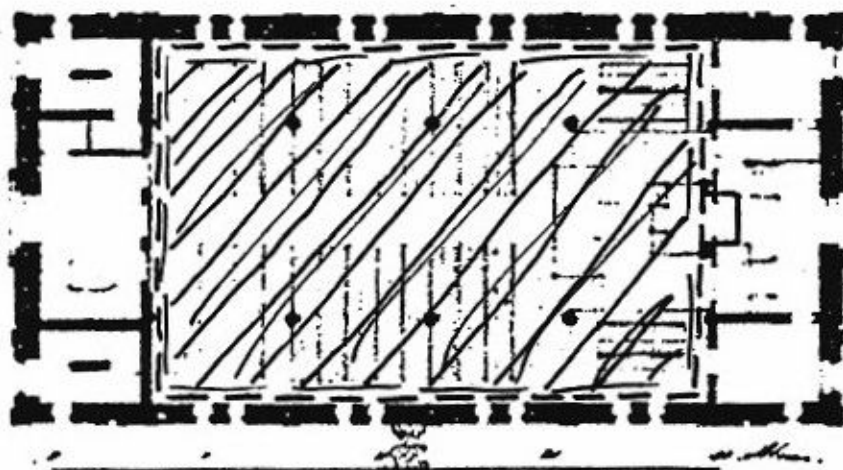
Kopia till:
Riksantikvarieämbetet
Inskrivningsmyndigheten
Byggnadsnämnden i Göteborg
Göteborgs Stadsmuseum
Göteborgs Museinämnd
Rättsenheten
Kulturmiljöenheten

Bottenvåning



I byggnadens *gudstjänstrum* (markerat med rött) får ändring eller ingrepp i den fasta inredningen inte göras. Detsamma gäller *taket i entréhallens mittdel* (markerat med grönt) samt *dörrpartiet mellan entréhallens mittdel och gudstjänstrummet* (markerat med blått).

Andra och tredje våningen



I byggnadens *gudstjänstrum* (markerat med rött) får ändring eller ingrepp i den fasta inredningen inte göras.